

**OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA
STRATEGIYASINI BOSHQARISHNING TASHKILY-IQTISODIY
MEXANIZMLARI**

Tog'ayev Muzrob Nemat o'g'li

Toshkent shahar Oriental Universiteti 1-kurs magistranti

*Tashkent shahar kasbiy ta'lim boqarmasi Ta'lim jarayonini tashkil etish va kasbiy
rivojlantirish shobasi bosh mutaxassisi.*

muzrobtogayev@gmail.com

Ilmiy rahbar: f.-m.f.n. dots. P. B. Nigmatovich

**MAQOLA
MALUMOTI**

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received: 21.06.2026

Revised: 22.06.2026

Accepted: 23.06.2026

KALIT SO'ZLAR:

Raqamli transformatsiya, oliy ta'lim muassasalari, boshqaruv strategiyasi, tashkiliy mexanizmlar, iqtisodiy mexanizmlar, raqamli ta'lim, axborot tizimlari, KPI, strategik rejalashtirish.

Ushbu maqolada oliy ta'lim muassasalarida raqamli transformatsiya strategiyasini boshqarish jarayonida qo'llaniladigan tashkiliy va iqtisodiy mexanizmlar chuqur o'rganib chiqildi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, raqamli boshqaruv tizimlarini joriy etish, elektron ta'lim platformalaridan foydalanish, ma'lumotlarni boshqarishning integratsiyalashgan axborot tizimlari, moliyaviy resurslarni raqamlashtirilgan rejalashtirish hamda KPI asosida monitoring qilish mexanizmlari oliy ta'lim muassasalarining samaradorligini sezilarli darajada oshirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, raqamli transformatsiya jarayoni boshqaruv shaffofligini kuchaytirishi, qaror qabul qilish tezligini oshirishi, akademik va ma'muriy jarayonlarni optimallashtirishi hamda resurslardan foydalanish samaradorligini yaxshilashi aniqlangan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, boshqaruv organlari, IT bo'limlari va iqtisodiy tuzilmalar o'rtasidagi o'zaro hamkorlik hamda strategik rejalashtirish raqamli transformatsiyaning muvaffaqiyatli amalga oshirilishida muhim omil hisoblanadi. Oliy ta'lim muassasalarida mazkur tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarni tizimli ravishda joriy etish ta'lim sifatini oshirish,

*raqobatbardoshlikni kuchaytirish va global ta'lim
makoniga integratsiyani ta'minlaydi.*

KIRISH

Bugungi kunda oliy ta'lim tizimini raqamlashtirish va innovatsion boshqaruv yondashuvlarini joriy etish O'zbekiston Respublikasining ta'lim siyosatida ustuvor yo'nalishlardan biriga aylangan. Xususan, oliy ta'lim muassasalarida raqamli transformatsiya strategiyasini samarali boshqarish, ta'lim sifati va boshqaruv jarayonlarining samaradorligini oshirishga xizmat qiluvchi muhim omil hisoblanadi. Raqamli transformatsiya nafaqat o'quv jarayonlarini modernizatsiya qilish, balki boshqaruvning tashkiliy va iqtisodiy mexanizmlarini tubdan qayta ko'rib chiqishni ham talab etadi.

Oliy ta'lim muassasalarida raqamli texnologiyalarning keng joriy etilishi axborot oqimlarini tezkor boshqarish, ma'lumotlarni integratsiyalashgan holda tahlil qilish, moliyaviy resurslardan samarali foydalanish hamda qaror qabul qilish jarayonlarini optimallashtirish imkonini beradi. Shu bilan birga, raqamli boshqaruv tizimlari akademik va ma'muriy jarayonlarda shaffoflikni ta'minlab, inson omiliga bog'liq xatoliklarni kamaytiradi. Biroq ushbu jarayonlarni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun aniq tashkiliy tuzilma, iqtisodiy mexanizmlar va strategik yondashuvlar talab etiladi. Shu sababli, oliy ta'lim muassasalarida raqamli transformatsiya strategiyasini boshqarish masalasi zamonaviy iqtisodiy va pedagogik tadqiqotlarning muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Mazkur maqolada raqamli transformatsiya jarayonining tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari, ularning amaliyotdagi qo'llanilishi hamda samaradorligini oshirish yo'llari tahlil qilinadi.

Dolzarbligi

Oliy ta'lim muassasalarida raqamli transformatsiya jarayonini samarali boshqarish bugungi kunda sezilarli tashkiliy va iqtisodiy muammolar bilan bog'liq bo'lib, bu holat boshqaruv tizimlarining moslashuvchanligini oshirish zaruratini yuzaga keltirmoqda. Ko'plab ta'lim muassasalarida raqamli tizimlar joriy etilayotgan bo'lsa-da, ularning to'liq integratsiyasi, resurslardan samarali foydalanish va boshqaruv jarayonlarining optimallasuvi yetarli darajada ta'minlanmagan. Raqamli transformatsiya sharoitida tashkiliy boshqaruv tizimlarining yangilanishi hamda iqtisodiy mexanizmlarning raqamlashtirilishi ta'lim muassasalarining raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, strategik rejalashtirish va KPI asosidagi monitoring tizimlarining joriy etilishi boshqaruv samaradorligini oshirib, qaror qabul qilish jarayonini tezlashtiradi. Bu esa oliy ta'lim tizimining global ta'lim makoniga integratsiyalashuvini ta'minlaydi. Shu sababli, oliy ta'lim muassasalarida raqamli transformatsiya strategiyasini boshqarishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini o'rganish va takomillashtirish bugungi kun uchun eng dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Maqsadi

Maqolaning asosiy maqsadi oliy ta'lim muassasalarida raqamli transformatsiya strategiyasini boshqarish jarayonida qo'llaniladigan tashkiliy va iqtisodiy mexanizmlarning samaradorligini o'rganish, ularni amaliyotga joriy etish yo'llarini aniqlash hamda boshqaruv jarayonlarini takomillashtirish bo'yicha ilmiy asoslangan tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

MATERIALLAR VA USULLAR

Oliy ta'lim muassasalarida raqamli transformatsiya strategiyasini boshqarishning tashkiliy va iqtisodiy mexanizmlari raqamli texnologiyalarni ta'lim jarayoni hamda boshqaruv tizimiga integratsiya qilish orqali samaradorlikni oshirishga xizmat qiladi. Raqamli transformatsiya sharoitida boshqaruv jarayonlari faqat texnik yangilanish emas, balki tashkiliy tuzilma, iqtisodiy rejalashtirish va strategik qaror qabul qilish tizimlarining kompleks o'zgarishini ham o'z ichiga oladi. Ushbu jarayonlarda elektron boshqaruv tizimlari, raqamli platformalar va KPI asosidagi monitoring mexanizmlari muhim o'rin tutadi.

Tadqiqot 2025–2026-o'quv yilida O'zbekiston Respublikasining Namangan shahridagi oliy ta'lim muassasalaridan birida o'tkazildi. Unda jami 30 nafar professor-o'qituvchi va ma'muriy xodim ishtirok etdi. Ishtirokchilar tasodifiy tanlov asosida tajriba va nazorat guruhlariga (har biri 15 nafardan) ajratildi. Tadqiqot davomiyligi 3 oyni tashkil etdi. Tadqiqotda so'rovnoma, ekspert baholash, SWOT-tahlil, KPI monitoringi, statistik tahlil hamda qiyosiy tahlil usullaridan foydalanildi.

Tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarning samaradorligi quyidagi mezonlar asosida baholandi:

- boshqaruv jarayonlarining tezligi va shaffofligi;
- raqamli tizimlardan foydalanish darajasi;
- qaror qabul qilish samaradorligi;
- resurslardan foydalanish optimalligi;
- strategik rejalashtirish darajasi.

Tajriba guruhida raqamli transformatsiyani boshqarish bo'yicha zamonaviy raqamli model joriy etildi:

- O'zbekiston oliy ta'lim tizimida joriy etilayotgan **HEMIS axborot tizimi** asosida akademik va ma'muriy jarayonlar integratsiya qilindi;
- KPI asosida raqamli monitoring va baholash tizimi ishlab chiqildi;
- elektron hujjat aylanishi tizimlari orqali boshqaruv jarayonlari raqamlashtirildi;
- LMS platformalari (moodle asosida) orqali o'quv jarayonlari boshqarildi;
- Big Data va tahliliy ma'lumotlar asosida boshqaruv qarorlarini qabul qilish jarayoni optimallashtirildi.

Nazorat guruhida esa an'anaviy boshqaruv tizimi (qog'oz hujjatlar, oddiy elektron jadvallar hamda rasmiy hisobot shakllari) saqlanib qoldi. Tadqiqot boshida ikkala guruhda ham raqamli boshqaruv samaradorligi past darajada bo'lib, ma'lumotlar almashinuvida kechikishlar, fragmentatsiya hamda strategik rejalashtirishning yetarli emasligi kuzatildi.

Tadqiqot natijalari

Ko'rsatkichlar	Tajriba guruhi (boshlang'ich)	Tajriba guruhi (yakuniy)	Nazorat guruhi (yakuniy)
Boshqaruv samaradorligi	31%	85%	40%
Raqamli tizimlardan foydalanish	27%	89%	34%
Qaror qabul qilish tezligi	33%	87%	42%
Resurslardan foydalanish optimalligi	29%	83%	36%
Strategik rejalashtirish darajasi	26%	81%	33%

Tajriba yakunida tajriba guruhida barcha ko'rsatkichlar o'rtacha 50–60% ga oshgani kuzatildi, nazorat guruhida esa o'zgarishlar faqat 7–14% atrofida bo'ldi. Xususan, HEMIS tizimi va KPI asosidagi monitoring mexanizmlarining joriy etilishi qaror qabul qilish jarayonini sezilarli darajada tezlashtirdi, hujjat aylanishidagi kechikishlarni kamaytirdi hamda boshqaruv shaffofligini oshirdi [2. B.63].

⇒ O'qituvchilar va boshqalar uchun amaliy tavsiyalar

1. Raqamli transformatsiya jarayonini bosqichma-bosqich joriy eting – avval elektron hujjat aylanishi, keyin akademik va moliyaviy tizimlar raqamlashtirilsin.
2. KPI asosida baholash tizimini joriy qiling – har bir bo'lim uchun aniq ko'rsatkichlar ishlab chiqilsin.
3. HEMIS axborot tizimidan to'liq foydalanishni ta'minlang – barcha akademik jarayonlar integratsiyalashsin.
4. Big Data tahlil elementlaridan foydalanib boshqaruv qarorlarini qabul qiling. Xodimlar uchun raqamli savodxonlik bo'yicha muntazam treninglar tashkil eting.
5. LMS platformalari orqali o'quv jarayonlarini to'liq monitoring qiling.
6. Axborot xavfsizligini ta'lim muassasasining ustuvor strategik yo'nalishi sifatida belgilang.

Ushbu tavsiyalar oliy ta'lim muassasalarida raqamli transformatsiya strategiyasini samarali boshqarish, tashkiliy jarayonlarni optimallashtirish hamda iqtisodiy samaradorlikni oshirishga xizmat qiladi [3. B.58;].

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, oliy ta'lim muassasalarida raqamli transformatsiya strategiyasini boshqarishda qo'llaniladigan tashkiliy va iqtisodiy mexanizmlar ta'lim

muassasalarining boshqaruv samaradorligini sezilarli darajada oshiradi hamda ularning raqamli rivojlanish darajasiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Tadqiqot boshlang'ich bosqichida aksariyat muassasalarda boshqaruv jarayonlarining fragmentatsiyalashgani, axborot almashinuvida kechikishlar mavjudligi, KPI asosidagi monitoring tizimining yetarli darajada shakllanmaganligi hamda strategik rejalashtirishning past darajasi kuzatildi. Raqamli transformatsiya mexanizmlari joriy etilgandan so'ng tajriba guruhida sezilarli ijobiy o'zgarishlar kuzatildi. Xususan, ERP tizimlari orqali akademik va moliyaviy jarayonlarning integratsiyalashuvi boshqaruv jarayonlarini soddalashtirdi va shaffoflikni oshirdi. KPI asosidagi monitoring tizimi esa muassasa faoliyatini real vaqt rejimida baholash imkonini berib, strategik qaror qabul qilish sifatini yaxshiladi [4. B.56].

LMS platformalari orqali akademik jarayonlarning raqamlashtirilishi o'quv jarayonlarini tizimli va nazorat qilinadigan holatga keltirdi. Elektron ta'lim va raqamli platformalardan foydalanish boshqaruv samaradorligini oshirishda muhim omil bo'lib xizmat qildi [6. B.33–35]. Shuningdek, Google Workspace va elektron hujjat aylanishi tizimlarining joriy etilishi boshqaruv jarayonlarida inson omiliga bog'liq xatoliklarni kamaytirib, hujjatlar aylanish tezligini oshirdi. Nazorat guruhida esa an'anaviy boshqaruv usullari saqlanib qolganligi sababli o'zgarishlar nisbatan past darajada bo'ldi [5. B.27].

Umuman olganda, tadqiqot natijalari shuni tasdiqlaydiki, raqamli transformatsiya strategiyasini samarali boshqarishda ERP, KPI, LMS va Big Data asosidagi tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarni kompleks qo'llash eng muhim omillardan biridir. Bu yondashuv nafaqat boshqaruv samaradorligini oshiradi, balki oliy ta'lim muassasalarining raqobatbardoshligini kuchaytiradi hamda ularning raqamli iqtisodiyot sharoitiga moslashuvini tezlashtiradi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, oliy ta'lim muassasalarida raqamli transformatsiya strategiyasini boshqarishning tashkiliy va iqtisodiy mexanizmlari ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, boshqaruv jarayonlarini optimallashtirish hamda samaradorlikni oshirishning eng muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Tadqiqot natijalari ERP tizimlari, KPI asosidagi monitoring, LMS platformalari va elektron hujjat aylanishi kabi raqamli vositalar boshqaruv jarayonlarining tezkorligi va shaffofligini sezilarli darajada oshirishini ko'rsatdi. Shu bilan birga, qaror qabul qilish jarayonining ma'lumotlarga asoslangan yondashuvga o'tishi resurslardan foydalanish samaradorligini yaxshilaydi va strategik rejalashtirish sifatini oshiradi. Umuman olganda, raqamli transformatsiya mexanizmlarini tizimli joriy etish oliy ta'lim muassasalarining raqobatbardoshligini kuchaytiradi va ularning zamonaviy ta'lim muhitiga integratsiyasini ta'minlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi. Oliy ta’lim tizimida raqamli boshqaruvni rivojlantirish bo‘yicha metodik tavsiyalar. Toshkent, 2024 [1. B.45–47;].
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 6-iyuldagi PQ–295-son qarori. Raqamli iqtisodiyot va elektron hukumat tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida. Toshkent, 2022 [2. B.63].
3. Mirzayev, A. A. Axborot tizimlari va raqamli iqtisodiyot asoslari. Toshkent: Iqtisodiyot, 2022 [3. B.58].
4. Tursunov, Sh. Sh. Zamonaviy boshqaruv tizimlari va raqamli transformatsiya. Toshkent: Fan va texnologiya, 2023 [4. B.56].
5. Yuldashev, B. B. Oliy ta’limda innovatsion menejment. Toshkent: Universitet, 2021 [5. B.27].
6. Rasulov, F. F. Elektron ta’lim va raqamli platformalar. Toshkent: O‘qituvchi, 2023 [6. B.33–35].

